

Benkei-Kovács Balázs: Közösségi terek és élmények, avagy a berva völgyi „Ötös” képekben és szavakban elbeszélte története

Simándi Szilvia és Papp Ildikó kötete egy nosztalgikus hangulatú, közösségi értéktáró alapmunka, amely jól tükrözi a kötet szerzőinek lokálpatriotizmusát: megismerhetjük belőle történeti visszatekintéssel a Berva völgyében fekvő ötös számú lakókörszet életének korabeli mindennapjait. A kötet külön figyelmet érdemel abból a szempontból is, hogy megjelenése egy egyetemhez kötődik (az egri Eszterházi Károly Egyetem), ahol a közösségszervezés alapszakos

hallgatók egy kurzus keretében megvalósított projektmunkájának eredményeit feldolgozva vállalkoztak az oktatók a szöveg gondosan strukturált formába öntésére, hogy szélesebb nyilvánosság elé tárhassák a tapasztalatokat.

A ma emberének tanúságul szolgál az értéktárás eredménye, Simándi Szilvia és Papp Ildikó szerzőpárosa pedig szívet melengető nosztalgiával idézik és gyűjtik egybe a különféle emlékképeket a lakótelep építésétől kezdve egészen a rendszerváltás időszakáig. Az értéktáró kutatómunka során közösségi beszélgetések és közösségi interjúk módszertana révén generációk találkoztak: a 20-as éveik elején járó egyetemisták és a nyugdíjas adatközlő idősebb (60 és 90 év közötti) résztvevők. Tudományos szempontból rokon műfaj az elbeszélte történelem („oral history”) szemtanúkat megszólító módszere, ami révén olyan személyes élményekhez jutunk, amelyek máskülönben az enyészeté váltak volna. A kötet szerkezeti érdekessége, hogy a szerzők, akik egyben szerkesztők is, kifejezetten a háttérbe vonulnak: és hagyják, hogy az adatközlők narrációin keresztül fedezzék fel az olvasók ezt a bervai kisvilágot, ami révén a település, és egy adott időszakban élő közösség emlékezete a későbbi korok számára közvetlen forrásból fennmarad.

A feltáró vizsgálat révén teljes képet nyerünk a bervai mindennapokról, amely a lakótelep építésétől kezdődik a kötetben, és a gyár bezárásáig tart a kutatás idővonala. A szerzők a főbb témákon belül jellemzően évtizedenként választják szét a különféle emlékeket, létrehozva egy strukturált és koherens narratívát, amelynek révén betekintést kapunk a helyiek közérzetébe, az egyén és a közösség kapcsolatába, a szabadidő és a kulturális élet kitöltési szokásaikba, illetve a „bervai” identitás jellegzetességeibe.

A bervai lakóközösség ezer szállal kötődött a helyi Finomszerelvény Gyár életéhez, amely 1949-1951. között épült, és munkáslakásokra volt szükség működtetéséhez. A gyár széles termékpalettájából korszakonként más-más zászlóshajó termékek emelhetők ki: többek között a kerékpárszelepek (1954-1970); „Record” típusú orvosi fecskendők (1955-69); 48 cm³-es „Berva” Moped és „Panni” robogók (1957-1961); kerékpár-világítási garnitúrák (1963-1969); 1964-től a kompresszorok, 1967 után pneumatikaelemek, autóbuszok ajtónyitó berendezései említhetők meg.

A gyár munkásállománya számára épült szolgálati lakások első üteme (1952-53), fokozatosan bővülő lakóközösséggel és újabb épületekkel gazdagodott. A lakótelep kezdeti öt épületblokkja miatt kapta a bervai „ötös” elnevezést, azonban a folyamatos fejlesztés és építkezések miatt a konnotatív jelentés elveszett, a telep neve azonban megmaradt. A lakóházak mellé fokozatosan megépült az óvoda és a bölcsőde, illetve a sportlétesítmények. A különböző szolgáltatások is elérhetővé váltak a gyári lakótelepen élők számára egy szolgáltató-ház jellegű épületben, ahol a közművelődés is helyet kapott.

A mai kor fiataljai számára a kötet olvasása felér egy időutazással, amelyet az oral history személyes hangvétellű történetei és visszaemlékezései tesznek egyedivé. A berva történetét az épületegyüttes átadásáig és a szakemberek beköltözéséig visszakövetik a szerzők, az interjúk mellett felhasználva újságcikkeket, fényképeket és egyéb kortörténeti dokumentumokat. A felnőtt emberek közötti kapcsolatok, munkavállalási és tanulási lehetőségek mellett a gyermeki lét világa külön fejezetben kerül bemutatásra. A mindennapi élet velejárói közül a kulturális élet és a szabadidő eltöltése, a sport vagy a kirándulások és nyaralások bemutatását kiegészíti a közös munkába járás közösségformáló aspektusa is. Tulajdonképpen egy jól strukturált szociografikus kép rajzolódik ki végeredményben, amely a különböző színtereket és szereplőket sorra véve mutatja be a Bervai Ötös lakótelep közösségi életét, kitérve az élet minden fontosabb

jellegzetességére, az összes lokális szereplőre.

A történetmesélés technikájával összekötött, élményszerű dokumentáció révén (38 illusztrációval gazdagítva közel 90 oldal terjedelemben) a fiatal generációk számára is érdekes, dinamikus szerkezetű szöveg bontakozik ki, amely viszonylag tömör szerkezetével, egy kellemes délutáni olvasmánynak ígérkezik. A kötet szerkesztése és az adatok felvétele tudományos igényességgel történt, amit a felhasznált szakirodalmi források széles köre is alátámaszt, azonban a publikálás során a szerzők a tudományos ismeretterjesztő jellegű, könnyedebb hangvétellel fent tudják tartani a fiatalabb olvasók figyelmét is, akik a kötet egyik fontos célközönsége lehetnek.

Simándi és Papp gondos szerkesztő munkája, az alternatív források (sajtó szemelvények, illusztrációk és fényképek, kordokumentumok) válogatása és sorba rendezése révén válik a források és adatközlők eredeti kakofóniájából egy üde, és gazdagon illusztrált szimfónia. A kötet alapjául szolgáló közösségi beszélgetések révén pedig nemcsak a generációk közötti találkozások válnak élővé, hanem egy fiatal, cselekvő szakmai közösség felépítése is láthatóan megkezdődött Egerben.

A kötet értékmegőrző- és feltáró aspektusa mellett jól hasznosítható az oktatásban, on-line elérhető az Eszterházi Károly Egyetem publikációinak repozitóriumban (<http://publikacio.uni-eszterhazy.hu/4880/>), a közösségszervezés alapszakos, közösségi művelődés tanári mesterszakos hallgatók számára egy színes és szerethető esetpéldát bemutató, méltán népszerű tankönyvvé válhat a közeljövőben.